

BRAHMS

Symfonie nr. 3

R. STRAUSS
Burleske voor
piano en orkest

Marc Albrecht, dirigent
Denis Kozhukhin, piano

ZA 25, MA 27 FEBRUARI
HET CONCERTGEBOUW

Frei aber froh

Muziek kan dieptreurig zijn, zoals Fauré's klanken in *Pelléas et Mélisande*. Muziek kan ook aanstekelijk vrolijk zijn, zoals Strauss dat bewijst met zijn *Burleske*. Voor Brahms liggen die twee dicht bij elkaar. Vrij maar vrolijk, en soms ook eenzaam is het motto van zijn *Symfonie nr. 3* waarin majeur en mineur onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Symbolisme

De mystiek van *Pelléas et Mélisande* van de Belgische symbolistische schrijver Maurice Maeterlinck is voor de muziek een rijke inspiratiebron geweest. Schönberg en Sibelius schreven er muziek voor en Debussy maakte er zelfs een complete opera van. Gabriel Fauré was in 1898 de eerste die het toneelstuk van muziek voorzag, al deed hij dat niet op eigen initiatief. Het idee kwam van de Engelse actrice Patrick Campbell, die voor de eerste Engelstalige productie van het stuk op zoek was naar toneelmuziek. In eerste instantie klopte ze bij Debussy aan, maar die was veel te druk met zijn operaversie. Fauré was een goede tweede. Patrick Campbell benaderde hem toen hij in april 1898 in Londen verbleef. Fauré nam het verzoek aan, maar er was wel haast bij: de uitvoeringen waren al in juni gepland. Daarom nam hij voor enkele nummers zijn toevlucht tot eerder geschreven stukken en liet hij de instrumentatie aan zijn leerling Koechlin over. Fauré zelf dirigeerde met groot succes de première en Patrick Campbell was zo verrukt over de muziek dat zij die in de jaren daarna nog vele malen gebruikte als ze *Pelléas et Mélisande* speelde. Bijzonder eervol was het voor Fauré dat in 1904 zijn muziek werd gebruikt in een productie waarin de toen wereldberoemde actrice Sarah Bernard de titelrol speelde. Fauré orkestreerde zelf de *Suite uit 'Pelléas et Mélisande'*, zoals met de meeste toneelmuziek uit die tijd gebeurde. Het meest indrukwekkend is het laatste deel waarin Fauré met triestheid de dood van Mélisande verbeeldt, muziek die in 1924 ook op zijn eigen begrafenis werd gespeeld. Het bekendst is natuurlijk de Sicilienne. Maar laat nu uitgerekend dat deel, door de haast gedwongen, afkomstig zijn uit toneelmuziek die Fauré jaren daarvoor had gemaakt bij Molière's *Le bougeois gentilhomme*.

Schwärmerei

Als veelbelovend musicus was de 21-jarige Richard Strauss in 1885 aangesteld als assistent-dirigent van het hoforkest van Meiningen, waar de befaamde kapelmeester Hans von Bülow de scepter zwaaide en hem onder zijn hoede nam. Voor zijn nieuwe leermeester, die ook beroemd pianist was, schreef Strauss een zeer virtuoos eendelig werk voor piano en orkest. Hij gaf het de titel *Scherzo*, maar noemde het in een brief aan zijn moeder vol trots een pianoconcert. Bülow was echter niet zo blij met het stuk. 'Denk je echt dat ik vier weken ga studeren op zo'n weerspanning werk?', was zijn kernachtige commentaar. Teleurgesteld trok Strauss het stuk terug. Pas vier jaar later durfde de pianist en componist Eugen d'Albert het aan en voerde het in 1890 uit op de jaarvergadering van de Allgemeine Deutsche Musikverein die dat jaar in Eisenach werd gehouden. Bülow, die in de zaal zat, was nu iets milder in zijn oordeel. In een brief aan Brahms omschreef hij het als geniaal, maar nog steeds afschrikwekkend. Niettemin dirigeerde hij het stuk zelf een maand later, opnieuw met d'Albert als solist. Strauss zelf had inmiddels ook zijn bedenkingen. Hij had zich ontwikkeld tot een vooruitstrevend componist en beschouwde het als een jeugdzonde. Hij deed het af als een romantische 'Brahmsschwärmerei' en doopte het om tot ***Burleske voor piano en orkest***, alsof het een luchtige komedie voor piano en orkest was. Maar ook Strauss stelde zijn mening naderhand weer bij en voerde het werk talloze malen met veel genoegen uit, de laatste keer twee jaar voor zijn dood in 1947 met het Philharmonia Orchestra in Londen.

Vrij maar vrolijk

Strauss mocht dan in muzikaal opzicht spreken over de 'Schwärmerei' van Brahms, in het persoonlijk bestaan van de Hamburgse componist lag dat heel wat gecompliceerder. Over het liefdesleven van Johannes Brahms is heel wat geschreven, maar de waarheid zal wel nooit helemaal boven tafel komen. Het blijft een mysterie wat er in de ziel van deze verlegen man omging die, weliswaar enkele malen verliefd, alleen zijn hart platonisch aan Clara Schumann geschonken had en zijn leven lang verstokt vrijgezel bleef. Maar zijn ***Symfonie nr. 3 in F*** ontsproot uit gevoelens van liefde. In januari van 1883 had hij in Krefeld de jonge zangeres Hermine

Spies ontmoet die soleerde tijdens een uitvoering van zijn *Gesang der Parzen*. De twee voelden zich tot elkaar aangetrokken en Brahms besloot die zomer in Wiesbaden door te brengen. Daar woonde de familie Spies en zo konden hij en Hermine elkaar ontmoeten. De liefde is uiteindelijk nooit bestendig, maar de gevoelens bleken voldoende inspiratie voor zijn *Symfonie nr. 3*, die hij in deze maanden voltooide. Brahms was tevreden over het stuk. Dat Hugo Wolf in een recensie na de première in december 1883 het werk met de grond gelijk maakte, kon Brahms niet deren. Wolf stamde uit het door hem verafschuwde Wagnerkamp en omdat hun idool in februari van dat jaar was overleden, was de onrust in de gelederen groot. Maar ook de positieve reacties die hem van vele kanten ten deel vielen, deden hem weinig. Voor hem was deze symfonie in zekere zin een muzikaal testament van de eerste vijftig jaar van zijn leven. Ondanks de liefde voor Hermine zou hij zijn hart nooit weggeven. F-A-E, Frei aber einsam, was het motto van zijn vriend de violist Joseph Joachim in noten. Brahms maakte daar F-A-F, Frei aber froh, van. Dit motief was als het ware de kiemcel van zijn *Symfonie nr. 3* die hij voortdurend laat terugkomen. Maar het 'froh' kent wel twee kanten: F-A-F in majeur wordt ook vaak F-As-F in mineur, en Brahms wisselt daar voortdurend in af, alsof hij wilde zeggen dat vreugde en melancholie onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Dat hij zijn innerlijke strijd daarover beslecht heeft, blijkt wel uit de finale die fel, scherp en dramatisch begint, maar zacht, lieflijk en berustend tot een einde komt.

Tekst: Kees Wisse

Biografieën

Marc Albrecht, dirigent

Met zijn dynamische stijl en bevlogen persoonlijkheid is Marc Albrecht een geliefde gast bij vele prestigieuze concertpodia en operahuizen. Sinds 2011 is hij chef-dirigent van zowel het Nederlands Philharmonisch Orkest|Nederlands Kamerorkest als De Nationale Opera. Naast gastdirecties bij onder meer de Berliner Philharmoniker en het Koninklijk Concertgebouworkest, leidde hij van 2006 tot zijn komst naar Amsterdam het Orchestre Philharmonique de Strasbourg. Marc Albrecht dirigeert een zeer breed repertoire, maar wordt vooral geroemd om zijn interpretatie van werken geschreven rondom de Jahrhundertwende, zoals van Wagner en Richard Strauss. Zo schreef de pers over zijn uitvoering van Strauss' *Arabella* bij De Nationale Opera: 'In handen van dirigent Marc Albrecht valt elke noot van de partituur op zijn plek en klinkt er een Strauss die geen luisteraar onberoerd kan laten.' In december 2014 werd de opname van de opera *Der Schatzgräber* door het Nederlands Philharmonisch Orkest onder leiding van Marc Albrecht onderscheiden met een Edison.

Denis Kozhukhin, piano

Aller ogen waren gericht op de Russische pianist Denis Kozhukhin toen hij in 2010 winnaar werd van de Koningin Elisabethwedstrijd. De carrière van de pianist verloopt sindsdien stormachtig. Hij speelde samen met orkesten als het Orchestre National de France, het Philharmonia Orchestra in Londen en het Philadelphia Orchestra. In de winter van 2014-2015 ging hij uitgebreid op tournee door China met het BBC Scottish Symphony Orchestra. Vele befaamde zalen hebben Kozhukhin in hun programma opgenomen, waaronder het Wiener Konzerthaus, Carnegie Hall in New York en de Londense Wigmore Hall. In 2014 maakte hij een uiterst succesvol debuut in de serie Meesterpianisten in Het Concertgebouw. Het aantal opnames dat hij op zijn naam heeft staan, groeit gestaag. Zijn eerste cd met sonates van Prokofjev werd enthousiast ontvangen. Ondanks al deze successen heeft Denis Kozhukhin zijn bedenkingen bij het begrip carrière: 'Aan grootse carrièreplanning doe ik niet. Ik heb een hekel aan het woord 'carrière', laat mij maar gewoon een boeiend muzikaal pad bewandelen.'

24CLASSICS

Beluister gratis onze playlist op 24classics.com

Wilt u vast een voorproefje van het concert dat u gaat bezoeken? Luister via **24classics.com** of de 24classics-app gratis naar onze playlist *Orkest* met een steeds wisselende selectie van de werken die wij dit seizoen spelen.

Zit u op de winnende stoel?

Elke bezoeker van onze concerten kan op de winnende stoel zitten. Met uw plaatsbewijs maakt u kans op twee gratis concertkaarten. Kijk op de donderdag na het concert op **www.orkest.nl** of uw stoel het winnende nummer heeft.

Word nu ook Vriend

Grote kans dat u naast één van onze Vrienden zit. Uw buurman of buurvrouw heeft dit concert met een jaarlijkse bijdrage vanaf € 37,50 mede mogelijk gemaakt. Vrienden dragen bij aan de toekomst van onze orkesten.

Als Vriend bent u belangrijk voor ons. Daarom nodigen wij nieuwe Vrienden uit voor een rondleiding in de NedPhO-Koepel en kunnen Vrienden na afloop van exclusieve Vriendenconcerten kennismaken met de musici. Geïnteresseerd? Kom eens langs bij de Vriendenbalie in Het Concertgebouw of in de Philharmonie Haarlem en ontmoet andere Vrienden. Ook kunt u contact opnemen via **vrienden@nedpho.nl | 020 521 75 28**.

Programma

ZA 25 EN MA 27 FEB 2017, 20.15 u

(einde concert ca. 22.00 u)

HET CONCERTGEBOUW

Nederlands Philharmonisch Orkest

Marc Albrecht, dirigent

Denis Kozhukhin, piano

GABRIEL FAURÉ (1845-1924)

Suite uit 'Pelléas et Mélisande' op. 80 (1898)

Prélude

Fileuse

Sicilienne

Mort de Mélisande

RICHARD STRAUSS (1864-1949)

Burleske voor piano en orkest (1885-86)

Pauze

JOHANNES BRAHMS (1833-1897)

Symfonie nr. 3 in F, op. 90 (1883)

Allegro con brio

Andante

Poco allegretto

Allegro

Extra: DE ONTMOETING za 25 en ma 27 feb 2017, 19.40 u

Reserveer nu uw volgende concert op www.orkest.nl

Litton dirigeert Sjostakovitsj Symfonie nr. 10

MA 27 EN VR 31 MRT 2017,

20.15 u

HET CONCERTGEBOUW

Nederlands

Philharmonisch Orkest

Andrew Litton, dirigent

Antoine Tamestit, altviool

BARTÓK

Altvioolconcert

SJOSTAKOVITSJ

Symfonie nr. 10

De indrukwekkende *Tiende symfonie* van Sjostakovitsj werd voltooid kort na de dood van Stalin. De intense muziek getuigt van het leed dat Sjostakovitsj onder diens terreur heeft ondergaan. Voor dirigent Andrew Litton, inmiddels een bekend gezicht bij het Nederlands Philharmonisch Orkest, vertrouwd terrein: tot tweemaal toe maakte hij een alom geprezen cd-opname van deze symfonie. Zelf heeft hij als tienjarige de grote Sovjet-componist in New York eens mogen ontmoeten ...